

აგროდაზღვევის განვითარების SWOT-ანალიზი საქართველოში

DOI - 10.36962/ecs105/3/2022-165

ავთანდილ ლაფაჩი

ეკონომიკის აკადემიური დოქტორი, პროფესორი
avtolapachi@gmail.com

აკაკი ნიკოლაიშვილი,

სტუ დოქტორანტი
nikolaishviliakaki8@gmail.com

რეზიუმე

სტატიაში მდიდარ ლიტერატურულ წყაროებსა და სტატისტიკურ მასალებზე დაყრდნობით განხილულია აგროდაზღვევის საკითხები საქართველოში მთავრობის მხარდამჭერი პროგრამის პირობებში, შესწავლილია ფერმერთა ჩართულობის პრობლემები და შემოთავაზებულია მათი დაძლევის ღონისძიებები. შესწავლილია აგროდაზღვევის ძლიერი და სუსტი მხარეები, მისი შესაძლებლობები და საფრთხეები ანუ გაკეთებულია SWOT-ანალიზი. რომლის მიხედვითაც, აგროდაზღვევის მთავარი ნაკლი არის მისი განუვითარებლობა და არასრულყოფილება, რაც იმას ნიშნავს, რომ აუცილებელია სახელმწიფოს და სოფლის მეურნეობის მზღვეველთა ერთობლივი აქტიური მონაწილეობით, კიდევ უფრო მეტი აქტიურობა ფერმერთა ცნობადობის ამაღლებაში, რადგანაც სოფლის მეურნეობის დაზღვევის განვითარება და გაუმჯობესება გარდაუვალია, ვინაიდან აგრობიზნესი მოთხოვნადი და მიმზიდველი საინვესტიციო მიმართულებაა.

საკვანძო სიტყვები: აგროდაზღვევა, ფერმერი, მზღვეველი, სადაზღვევო კომპანია, სადაზღვევო რისკი, სახელმწიფო პროგრამა, სახელმწიფო სუბსიდირება, ძლიერი და სუსტი მხარეები, შესაძლებლობები და საფრთხეები.

შესავალი

საქართველოში აგრობიზნესის განვითარების მხრივ სასიკეთო ძვრები უკვე შეიმჩნევა, რაც სოფლის მეურნეობაში არსებულ რისკებს მნიშვნელოვნად შეამცირებს და ხელს შეუწყობს სოფლის მეურნეობის დაკრედიტების მოცულობის ზრდას.

აგროდაზღვევა წარმოადგენს დაზღვევის უაღრესად სპეციფიკური ალიზირებულ და კომპლექსურ ჯგუფს, რომელიც მოიცავს მოსავლის, პირუტყვის, აკვაკულტურისა და სათბურების დაზღვევას. აგროდაზღვევის ძირითადი მიზანია დაიცვას ფერმერები და მოახდინოს მათი შემოსავლის სტაბილიზაცია, ისე რომ ფერმერების აქტივობები შეუწყვეტლად გრძელდებოდეს წლების განმავლობაში, მათი ფინანსური ზარალის ანაზღაურების გზით, იმ შემთხვევაში, თუ ფერმერის მიერ დაზღვეული მოვლენა გახდა მოსავლის დანაკლისის ან მოუსავლიანობის მიზეზი. სოფლის მეურნეობაში მისაღები მოსავლის დაზღვევას დიდი მნიშვნელობა ენიჭება, ამდენად აგროდაზღვევის განხორციელება ფერმერისათვის ძალზედ აქტუალურია და ისინი აუცილებლად კარგად უნდა ერკვეოდნენ აგროდაზღვევის პროდუქტებში.

ძირითადი ტექსტი

საქართველოს მთავრობის 2014 წლის 19 აგვისტოს №1462 განკარგულებით მიმდინარე წლის პირველი სექტემბრიდან ამოქმედდა სახელმწიფო აგროდაზღვევის საპილოტე პროგრამა, რომელიც ითვალისწინებდა სასოფლო-სამეურნეო კულტურების მოსავლის დაზღვევას შემდეგი რისკებისაგან: სეტყვა, ჭარბი ნალექი, ქარიშხალი და საშემოდგომო ყინვა. პროგრამის მიზანია: ა) აგროსექტორში სადაზღვევო ბაზრის განვითარება; ბ) სასოფლო-სამეურნეო საქმიანობის ხელშეწყობა; გ) სასოფლო-სამეურნეო სფეროში დასაქმებული პირების კონკურენტუნარიანობის ამაღლება; დ) სასოფლო-სამეურნეო საქმიანობით დაკავებული პირებისათვის შემოსავლის შენარჩუნება და რისკების შემცირება.

პროგრამის განმახორციელებელია - სოფლის მეურნეობის

პროექტების მართვის სააგენტო, რომელიც აფორმებს ხელშეკრულებებს საქართველოში კანონმდებლობით დადგენილი წესით ლიცენზირებულ შესაბამის სადაზღვევო კომპანიებთან. აღნიშნული ხელშეკრულებების საფუძველზე ახდენს სადაზღვევო პრემიის სუბსიდირებას და მათ მონიტორინგს.

აგროდაზღვევის პროექტში, 2021 წლიდან, თანამონაწილეობა სახელმწიფოს მხრიდან ყველა კულტურაზე 70%, ხოლო ვაზზე 50% იქნება. აგროდაზღვევის პროგრამაში მონაწილეობა შეუძლია მიიღოს ფიზიკურ ან იურიდიულ პირს, რომელსაც საკუთრებაში, სარგებლობაში ან ფაქტობრივ მფლობელობაში გააჩნია არაუმეტეს 5 ჰა (ხორბლის მოსავლის დაზღვევის შემთხვევაში არაუმეტეს 30 ჰა) ფართობის ჩათვლით სასოფლო-სამეურნეო დანიშნულების მიწის ნაკვეთი. ასევე ნებისმიერ ბენეფიციარს, რომელიც ფლობს, მაგალითად, 30 ჰექტარს ან 100 ჰექტარს შეუძლიათ 5 ჰექტარი მიწის ნაკვეთის დაზღვევისას მიიღონ სახელმწიფოს მხრიდან თანადაფინანსება. გასული წლისგან განსხვავებით წელს შემცირდა მოცდის პერიოდი და სადაზღვევო პოლისის გაცემის თარიღიდან 4 კალენდარული დღის ვადით განისაზღვრა.

დაინტერესებულ ბენეფიციარებს სადაზღვევო პოლისის შეძენა შეეძლებათ საქართველოში მოქმედ 8 სადაზღვევო კომპანიაში: ალდაგი, სადაზღვევო კომპანია პრაიმი, სადაზღვევო კომპანია ევროინს ჯორჯია, არდი, ალფა, თიბისი დაზღვევა, ნიუ ვიჟენ დაზღვევა, საქართველოს სადაზღვევო ჯგუფი.

ქვემოთ წარმოდგენილ პირველ ცხრილში მოცემულია ამ კომპანიების მიერ დაზღვეული პოლისების რაოდენობები, სადაზღვევო პრემიები და დაზღვეული ფართობების სიდიდეები წლების მიხედვით (2014-2020 წ.წ.), (იხ. ცხრილი 1).

წარმოდგენილი ცხრილიდან ნათლად ჩანს, რომ 2020 წელს ისე როგორც სხვა უკანასკნელ წლებში საკმაოდ მცირდება დაზღვეული ფართობები, კერძოდ კი 18178 ჰა-მდე, მაშინ როცა 2017 წელს 20718 ჰა იყო საკმაოდ. მცირდება ასევე პოლისების რაოდენობაც 17881 პოლისამდე, მაშინ როცა 2014 და 2017 წლებში 21 ათასს სცილდებოდა. ჩვენს მიერ ჩატარებული კვლე-

ცხრილი 1

პროგრამა „აგროდაზღვევა“ - პოლისების რაოდენობები,
სადაზღვევო პრემიები და დაზღვეული ფართობების სიდიდეები
წლების მიხედვით (2014-2020 წ.წ.)

წელი	პოლისების რაოდენობა	ჯამური სადაზღვევო პრემია (ლარი)	დაზღვეული ფართობი, ჰა
2014	21,056	12,586,739	18,723
2015	7,634	3,444,300	4,944
2016	18,795	11,981,874	15,472
2017	21,394	11,649,283	20,718
2018	12,574	7,135,833	11,557
2019	16,473	9,583,048	13,852
2020	17,881	13,432,374	18,178
სულ	115,807	69,813,452	103,442

წყარო: საქართველოს გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროს 2020 წლის ანგარიში

ვებით გამოიკვეთა პრობლემები, რაც იწვევს აღნიშნული პარამეტრების შემცირებას. ეს პრობლემები შემდეგია:

1. თაღლითობა, ეგრეთ წოდებული „სექმური დაზღვევა“, ანუ ფიქტიური სადაზღვევო ხელშეკრულებების დადება, რომლის მიზანია სახელმწიფო სუბსიდიების მოპოვება. სამწუხაროდ მასში მონაწილეობენ მზღვეველიც და დაზღვეულიც. ამ ტიპის დანაშაულებისგან დაცვის საკანონმდებლო ბაზა არ არის შემუშავებული. უფრო მეტიც, ამჟამინდელ სისტემას აქვს ამისადმი მიდრეკილება. არაა შემუშავებული სადაზღვევო პროდუქტების მკაფიო დასაბუთებული კლასიფიკაცია, არ არსებობს ერთიანი ნორმები და სტანდარტები.

2. რისკის შეფასების კრიტერიუმებისა და პრინციპების მო-

ნაცემთა ბაზის შემუშავების არასრულყოფილება. გონივრული სადაზღვევო განაკვეთების არასაკმარისი რაოდენობა, რომელიც არ შეესაბამება რისკების დონეს და არ არის დადგენილი რისკების რეალური ფასი;

3. სოფლის მეურნეობის დაზღვევაში არ არსებობს სასოფლო-სამეურნეო წარმოების ტერიტორიული სპეციფიკის გათვალისწინების სისტემა. აუცილებელია „ზონალური ტარიფები“ და მათი ტარიფები მზღვეველების მიერ გამოყენებული სასოფლო-სამეურნეო ტექნოლოგიების გათვალისწინებით.

4. სოფლის მეურნეობის დაზღვევის სფეროში საკანონმდებლო ბაზის არასაკმარისი შემუშავება, ზარალის ანაზღაურების რთული პროცედურა. არაა გამჭვირვალე და ნათელი სუბსიდიზების პროცესი და საჭიროებს გაუმჯობესებას.

5. სოფლის მეურნეობის მზღვეველების გადახდისუნარიანობის ხშირ შემთხვევაში დაბალი დონე და მათი მუდმივი დამოკიდებულება ნასესხებ სახსრებზე, უპირველეს ყოვლისა, თესვის ოპერაციების დასაფინანსებლად. ამის შედეგია სადაზღვევო პრემიის გადახდის გაჭიანურება იმ მომენტამდე, როცა ზიანის მიყენების ალბათობა მაქსიმალური გახდება.

6. სადაზღვევო ორგანიზაციებისა და სახელმწიფოს ინტერესების შეუთავსებლობა. სახელმწიფოსთვის უპირველესი ამოცანაა ქვეყნის სასურსათო უსაფრთხოება, სოციალური პრობლემების შემცირება, ეკონომიკაში კრიზისის შერბილება. და სადაზღვევო ორგანიზაციებს, როგორც კომერციულს, აქვთ მოგების მიღების მიზანი. ეს აისახება სადაზღვევო განაკვეთის გაანგარიშებაში და სადაზღვევო რისკების ჩამონათვალში.

7. ფერმერების მხრიდან სადაზღვევო ბაზრის მიმართ არასაკმარისი ნდობა.

პრობლემების სპექტრის გაანალიზებისა და სისუსტეების გამოვლენის შემდეგ შესაძლებელია მათი გადაჭრის გზების შემუშავება, ასევე სოფლის მეურნეობის დაზღვევის შემდგომი განვითარების გეგმის, მისი პერსპექტივების შედგენა. ამისათვის შემუშავებულ იქნა აგროდაზღვევის განვითარების SWOT-ანალიზი.(იხ. ცხრილი 2).

SWOT – ანალიზი

Strengths (ძლიერი მხარეები) 1. მუდმივად მზარდი ინტერესი სოფლის მეურნეობის რისკების მიმართ. 2. კონკურენტუნარიანობა მსოფლიო ბაზრებზე. 3. პერსპექტიული, როგორც საინვესტიციოდ მიმზიდველი სფერო. 4. სოფლის მეურნეობის დაზღვევის მაღალი წილი, მსოფლიო ბაზრის 31,4%. 5. სოფლის მეურნეობის დაზღვევის ბაზარის სეგმენტის დინამიურობა.	Weaknesses (სუსტი მხარეები) 1. არ არის დაზღვევის პროდუქტის მკაფიო კლასიფიკაცია შემუშავებული. 2. ხარვეზები მონაცემთა ბაზის შემუშავებაში რისკის შეფასების კრიტერიუმებსა და პრინციპებში. 3. არ არსებობს ტერიტორიული სპეციფიკის აღრიცხვის სისტემა. 4. საკანონმდებლო ბაზის არასაკმარისი შემუშავება. 5. ნდობის ნაკლებობა სადაზღვევო ბაზრის მიმართ.
Opportunities (შესაძლებლობა) 1. მზარდი ინტერესი სადაზღვევო ინდუსტრიის მიმართ საზღვარგარეთიდან, კერძოდ კი აგრარული პოლიტიკის სახელმწიფოებრივი მხარდაჭერა უცხოეთიდან. 2. კომერციული დაზღვევის მიმართ ინტერესის გაზრდა (სახელმწიფო მხარდაჭერის გარეშე). 3. რეფორმა სადაზღვევო საქმიანობის სფეროში. 4. ინდივიდის საინვესტიციო მიმზიდველობის ზრდა მზღვეველები.	Threats (საფრთხეები) 1. ზარალის მაღალი კოეფიციენტი რისკების სიხშირის გამო. 2. არასტაბილურობა მსოფლიო ფინანსურ ბაზრებზე. 3. თალღითობა. 4. გადახდისუნარიანობის დაბალი დონე სოფლის მეურნეობის მზღვეველებისა. 5. სადაზღვევო კომპანიების ინტერესების შეუთავსებლობა ორგანიზაციებისა და სახელმწიფო ინტერესებთან.

დასკვნები და წინადადებები

ყოველივე ზემოთქმულიდან შესაძლებელია შემდეგი ძირითადი ამოცანების იდენტიფიცირება და დასკვნის გაკეთება:

1. აგროდაზღვევამ უნდა უზრუნველყოს სოფლის მეურნეობის სტაბილური განვითარება. ეს შეიძლება გაკეთდეს საკანონმდებლო დონეზე, ანუ სახელმწიფომ კიდევ უფრო მეტი

უნდა გააკეთოს და ხელი უნდა შეუწყოს ამ დარგის დაზღვევის განვითარებას. სახელმწიფოს აქვს ამისთვის ყველა საჭირო ინსტრუმენტი;

2. სასოფლო-სამეურნეო რისკების დაზღვევაზე ფერმერების მოზიდვის პირობების ჩამოყალიბება, ამისთვის აუცილებელია სოფლის მეურნეობის მწარმოებლების ფინანსური სტაბილურობის უზრუნველყოფა. რასაც ხელი უნდა შეუწყოს ტარიფებმა, სადაზღვევო მომსახურების ღირებულების შემცირებით;

3. სადაზღვევო სერვისებისა და პროდუქტების ხარისხობრივი ზრდა, რაც გამოიხატება სადაზღვევო მომსახურების სარგებლობის ხელმისაწვდომობისა და მოხერხებულობის უზრუნველყოფაში, ხელშეკრულებების გაფორმების პირობების გამჭვირვალობა;

4. სადაზღვევო პროდუქტების ფორმირებისას შეამციროს ან მთლიანად აღმოფხვრას განსხვავებები თუ უთანხმოება სახელმწიფო და კერძო დაზღვევას შორის;

როგორც SWOT-ანალიზიდანაც ჩანს, აგროდაზღვევის მთავარი ნაკლი არის მისი განუვითარებლობა და არასრულყოფილება, რაც იმას ნიშნავს, რომ აუცილებელია სახელმწიფოს და სოფლის მეურნეობის მზღვეველთა ერთობლივი აქტიური მონაწილეობით, კიდევ უფრო მეტი აქტიურობა ფერმერთა ცნობადობის ამაღლებაში, რადგანაც სოფლის მეურნეობის დაზღვევის განვითარება და გაუმჯობესება გარდაუვალია, ვინაიდან აგრობიზნესი მოთხოვნადი და მიმზიდველი საინვესტიციო მიმართულებაა.

გამოყენებული ლიტერატურის სია:

1. ევროპის სამეზობლო პროგრამა სოფლის მეურნეობისა და სოფლის განვითარებისათვის. – (ENPARD –GEORGIA), 2013 წ.

2. ლაფაჩი ა. – აგროდაზღვევის საფუძვლები, თბილისი 2020წ.

3. ერქომაიშვილი გ. საქართველოს ეკონომიკური განვითარების პრიორიტეტები. – თბილისი 2013წ.

4. შატბერაშვილი ე. ალასანია ბ. სასოფლო-სამეურნეო დაზღვევა და კრედიტები. – ბიომეურნე, 2011წ.

5. ჩარკვიანი ვ, ჭინჭარაული თ, შატბერაშვილი ე. სასოფლო-სამეურნეო კრედიტებისა და დაზღვევის კვლევის შედეგები. – თბილისი, 2010წ.

REFERENCES

1. European Neighborhood Program for Agriculture and Rural Development. - (ENPARD –GEORGIA), 2013.
2. Lapachi A. - Fundamentals of Agricultural Insurance, Tbilisi, 2020.
3. Erkomaishvili G. Georgia's economic development priorities. - Tbilisi, 2013.
4. Shatberashvili E., Alasania B. Agricultural Insurance and Credits. - Organic farmer, 2011.
5. Charkviani V, Chincharauli T, Shatberashvili E. Results of the Agricultural Credit and Insurance Survey. - Tbilisi, 2010.

SWOT ANALYSIS OF AGRICULTURAL INSURANCE DEVELOPMENT IN GEORGIA

Avtandil Lapachi,

PH Doctor of Economics, Professor,
avtolapachi@gmail.com

Akaki Nikolaishvili,

GTU PhD Student
nikolaishviliakaki8@gmail.com

Resume

Based on rich literary sources and statistical materials, the article discusses the issues of agro-insurance in the framework of the government support program in Georgia, studies the problems of farmers' involvement and proposes measures to overcome them. The strengths and weaknesses of agro-insurance, its opportunities and dangers are studied, ie the analysis is done. According to which,

the main drawback of agricultural insurance is its underdevelopment and imperfection, which means that it is necessary with the joint active participation of the state and agricultural insurers, even more activity in raising the awareness of farmers, because the development and improvement of agricultural insurance is inevitable. Is the direction.

Keywords: Agricultural Insurance, Farmer, Insurer, Insurance Company, Insurance Risk, State Program, State Subsidy, Strengths and Weaknesses, Opportunities and Threats.